Ч. 262. Львів, Четвер дня 21 падолиста (4. грудня) 1902. Річник VI.

Передплата на »РУСЛАНА« виносить:

в Австриї:

на цілий рік	20 кор.
на пів року	10 кор.
на чверть року	5 кор.
на місяць	1·70 кор.

За границею:

на цілий рік	16 рублів або 36 франків
на пів року	8 рублів або 18 франків

Поодиноке число по 16 сот.

РУСЛАН

»Вирвеш ми очи і душу ми вирвеш: а не возьмеш милости і віри не возьмеш, бо руске ми серце і віра руска« — З Руслановиx псальмів М. Шашкевича.

Виходить у Львові що дня крім неділь і руских сьвят о 5½ год пополудни.

Редакция, адміністрация і експедиция »Руслана« під ч. 1. пл. Домбровского (Хорунщини). Експедиция місцева в Аґенциї Соколовского в пасажі Гавсмана.

Рукописи звертає ся лише на попереднє застереженє. — Рекламациї неопечатані вільні від порта. — Оголошеня звичайні приймають ся по цїнї 20 с. від стрічки, а в »Надісланім« 40 с. від стрічки. Подяки і приватні донесеня по 30 с. від стрічки.

Руска справа в польскім осьвітленю.

(Замітки з нагоди брошури »*Z. Milkowski (Jeż). Sprawa ruska w stosunku do sprawy polskiej«. Lwów 1902).*

(Дальше).

(×) Після передного слова, якому ми присьвятили перші наші статї, подає Мілковский на 24-х сторонах історию, софічний погляд на польско-рускі відносини і взаємнини від почину Руси аж до злуки Галичини з Австриєю. Було-б се марнованєм часу і паперу, наколиб ми точка за точкою хотїли виказувати і справляти історичні похибки і хибні погляди автора, бо се значило б писати цїлу простору розвідку. Вкажемо лише на деякі точки, а наведемо також і сї місця, де авторови мимохіть вирвали ся слова правди, які повинна би собі добре затямити польска суспільність, а особливо польске дневникарство, яке виробляє у неї т. зв. публичну опінїю.

Признає отже Мілковский рускому народови право до житя і обовязок оборони сего права, наколи оно було загрожене або в своїм розвитку спинюване, бо руский нарід єствує, а єствованє Руси взмагає ся, кріпшає єї житєм історичним, невчерашним. Признає навіть, що »Русь раньше на дїєвім полї виступає, як Польща і то в поправнїйшім, як ся остання, державнім видї (мимоходом кажучи, стоїть він за норманьскою теориєю про почин Руси). Помиляє ся однак, коли Руси приписує заборчий напрям, а Польщі оборонний, бо досить назвати Болеслава Хороброго, Сьмілого, Кривоустого, а навіть миролюбивого, (як польскі історики єго називають) Казимира, зовойовника Червоної Руси, а побачимо тут як-раз сей Drang nach Osten, заборчий напрям володарів польских. Так само помиляє ся Мілковский, коли говорить, що державну ідею Руси усунула з дневного порядку Литва своїм виступленєм і забором руских земель, коли тимчасом навпаки побіджена Русь заволоділа Литвою і зрущила її так, що великі князї литовскі були в дїйсности рускими і були подвижниками рускої державної ідеї аж до часу, коли дипльомация Олесницкого зуміла повернути Литовско-руске князївство на свій бік. І се признає автор, в суперечности з самим собою, що ідеї не можна усунути з душі живого народу, але впадає знов в нове баламутство, кажучи, що руска державна ідея, усунена по єго думцї Ґедимином і Казимиром В. з дневного порядку на Руси, відзивала ся під єї адресою з Москви в видї династичних змагань до титулів »всєя Рассії« великих князїв московских.

Мілковский обговорює відтак причини козацких війн за Хмельнищини, подавані іменно рускими і росийскими історикам: 1) релїґійний, 2) суспільний, 3) народний гнет, і очивидно доходить до висліду, що анї одна з тих причин з окрема анї всї разом не могли бути поважними причинами, а одиною єю причиною, як доказують польскі історики, була: swawola! так як нинї в усїм не бачать справдешних причин невдоволеня руского народу, лише аґітацию, бунт. Щоби оправдати такий вислїд, запевняє автор, як се звичайно і многі польскі історики доказують, що ріжні іспокіданя в Польщі дізнавали терпимости релїґійної на рівнї з православієм. Але на тій самій сторонї (12) сам з собою стає в суперечности, бо признає, що надужитя приключали ся, о чім сьвідчать кари визначувані соймовими конституциями за переслїдуванє іновірців, признає також, що в Польщі виконна влада не мала відповідної сили, що не легко було давати собі раду »з фантазиями короленят«, признає дальше, що за прикладом »короленят«, ішла »brać szlachecka«, що кн. Яремі робило се вдоволенє, садити на паль іновірців і що він потягав за собою шляхоцкі громади. Отже надужитя були, сам признає се Мілковский. Признає також, що не допускали неуніятских владик до сенату.

Так само оправдує Мілковский, що не було суспільного гнету в Польщі (нехай би собі лише прочитав »Korzon: Wewnętrzne dzieje Polski za Stanisława Augusta«, бо нібито проти гнобленя мав руский люд спосіб, міг кождого часу виносити ся за границю на схід або на полудне! Рільному селянинови прислугували легкі і вигідні способи, усувати ся від гнету! Так само і нинїшну еміґрацию селян до Америки поясняють у нас звичайно польскі дневники і полїтики не тим, що селянинови тут тяжко жити, але що єму не хоче ся робити і длятого утїкає з краю.

Рівнож заперечує Мілковский і третю причину — народний гнет, бож Статут литовский і акта судові були писані рускою мовою, поданя королївскі і грамоти також рускою мовою, а наколи Русинам удїлювала ся польска культура, то се робило не що иншого, лише по нинїшнїй день єствуюча висшість культуральна польска. Се однак не є нїякий доказ, бож Русь вже в починах свого державного єствованя розвинула високо на той час культуру, висшу, як була сучасно в Польщі, а тим показала, що руский нарід спосібний до високого культурного зросту, наколи не має неможливих перепон, а перепони доводять до того, що єго культурний розвиток спиняє ся, занепадає, а підносить ся культура Польщі і Московщини.

(Дальше буде).

З канадийскої України.

Edmonton Alta, 12/11. 1902.

В Едмонтонї живе около 200 осіб-Русинів, по найбільшій части дївчата по службах. Само місто Едмонтон розкинене на широкім просторі над рікою Саскечеван-рівер, числить днесь около півчверта тисяча людий, з котрих лиш тисячка є католиками, решта належить до найріжнороднїйших сект протестантских. Місто се перед 14 лїтами мало всего-на-всего один дім — місия католицка ОО. Облятів. З хвилею приходу наших еміґрантів в сторони Саскечевану потягнено аж сюди лїнїю зелїзної дороги і місто почало рости на американьский спосіб. Сего року в протягу 4 місяців поставлено около 500 нових домів. Доми майже всї ставлять ся з дерева — мурованих під нинїшну хвилю не буде більше як 10—15. Розмовною бесїдою в містї є анґлїйска, в меншій части француска. Рускі дївчата суть дуже пошукувані до служби і досить добре платні: по 8—10—15 долярів місячно. Бесїди анґлїйскої вивчують ся дуже скоро і говорять нею як родовиті Анґлїйцї. Головним їх опікуном до нашого приходу був о. Джан. Він їм вишукував службу по добрих домах, урядив для них школу анґлїйскої бесїди у Сестер Ґріз, упросив тїж, щоби учили наших дївчат шитя і праня, а скоро підучили ся бесїди, учив їх катехизму. В церкві відступив їм безплатно кілька лавок. Сам навчив ся по руски читати — говорити однак не уміє, бо нема підручних книжок до науки руского язика анї в анґлїйскій, анї француской лїтературі.

О. Джан повідомив зараз таки в недїлю ранок наших Русинів о нашім приїздї.

В часї Служби Божої мав проповідь до своїх вірних, виражаючи перед ними свою радість, що Русини одержали руских сьвященичів, почім просив мене, щоби я до наших Русинів мав слово, та заповів їм, коли, де, і як схочемо для них уряджати богослуженя, зібраня і т. п. Наплїпшим на разї місцем до сего видала ся менї школа, в котрій до тепер наші Русинки учили ся — тож заповів я, щоби з полудня там они зійшли ся.

По обідї звидїли ми шпиталь Сестер, в котрім наші СС. Служебницї найшли тимчасове приміщенє. В шпитали найшли ми чотирох Русинів з Буковини, православних і одного Поляка з Бучача. Сей зараз просив, щоби єго висповідати. Видячи, що єго хороба може смертию скінчити ся, порадили ми єму, щоби зробив тестамент. О. Джан телефоном попросив адвоката Бека, доброго католика, щоби прибув до шпиталю і він виготовив тестамент безплатно.

О годинї 3. удали ся ми до школи Сестер Ґріз. Крім публичної школи для дївчат, удержують они около 50 сиріт-дївчат, а в послїдних двох роках отворили і школу для наших Русинів (очивидно безплатно).

Ми застали тут яких 100 Русинів — все то убране по паньски, як кажуть, знаменито відживлене, сьміле, веселе. Піснею »Мир вам братя« повитали нас сердечно, щиро — почім молодий Лїтавский (він є тут субєктом в склені Пікарда) промовив до нас в гарній бесїдї, як дуже Русини раді з нашого приїзду, як жаждуть они проводу духовного, видячи, що шизма росийска вже кілька соток душ руских загарбала до себе, як з другої сторони і протестанти перетягають рускі дївчата в свою церкву.

По заяві нашої найщирійшої волї нести поміч і духовну і просьвітну нашим Канадийцям — повелась відтак жива бесїда, в котрій всї наші еміґранти виражали велике вдоволенє з тутешного свого побуту: заробок мають гарний, землю подільску, хлїба подостатком, дерева на сто лїт, худоби досить. Лиш шкіл для дїтий — лиш сьвященників для порятованя душі — отсего їм одного бракує. Не 3 як ми, але 20 сьвященників має тут що робити; не 4 Сестри Служебницї, що приїхали, але сотка монахинь здала би ся тут до заложеня стілько-ж шкіл для молодїжи нашої.

З веселим серцем вертали ми з сеї першої стрічи з нашими Русинами до гостинного дому ОО. Облятів.

(Дальше буде.)

Хлїборобский страйк в державній радї.

Промова пос. Василька.

(Конець).

Мої панове! Щоби доказати, що виводи пана Ґломбіньского так звучали, як я се представив, хочу я дослівно перечитати, що він сказав (читає): Я вказав вже на то, що рускі студенти — рускі студенти! Навіть не розріжнено »радикальні«, що було би також доносом, бо слїдувало би вглянути в нутро тих людий, щоби докладно пізнати їх проґраму. Як довго того не знаєте і уживаєте тут висказу »радикальний«, вкладаєте в той висказ певного рода тенденцию! (Посол Ґломбіньский: Будь ласка, перечитайте тільки, що я сказав) — (читає): »поставили собі національно-полїтичну проґраму, котрої зміст — заснованє українськоі держави, вільної і независимої України, як они висказують ся, без пана і хлопа«. Навязуючи до того, ви зацитували статю, що мала кінчитись словами (читає): »..... но то не значить єще, що ми скінчили з иншими народами держави, з центральним правительством та з династиєю«. (Пос. Ґломбіньский: То є лож). Справдї, то, що ви навели тут яко клевету на Русинів, є ложию! Отже, що ви тим хотїли? Ви не хотїли нїчо иншого тим, як сказати: ...Ми мусимо бути сторожами патріотизму в Галичинї; руский народ, рускі студенти, всьо то є ворогами династиї, держави, законів, взагалї всього.

Пан професор Ґломбіньский також твердив, що ми заграничні ґазети... (Посол Ґломбіньский: Отже то було ложию з моєї сторони?) Того я не сказав, то була клевета, мій пане; істнують н. пр. польскі анархісти і, коли би я щось знайшов, що такий анархіст сказав або ниписав і закинув се цїлому польскому народови, то я був би доносчиком. (Посол Ґломбіньский: Я не закинув сего цїлому народови). Ви закинули се цїлому народови, кождий се чує тут в палатї. Впрочім іду дальше.

Коли ви говорили в своїй бесїдї, що ми є ворогами цїсаря, релїґії, словом всього, ми зауважали, як єго ексцеленция пан Давид Абрагамович, перекликував ся з членами християньско-социяльної партиї і з февдальною шляхтою, щоби они чули і знали, що за народ ті Русини. Пан Ґломбіньский може говорити, що хоче, но заслуги руского народа для престола і цїсарства записані в історії Австриї так золотими буквами, що ви неспроможні викликати проти него підозріня. (Посол Ґломбіньский: Я поважаю народ, але не поважаю радикальних аґітаторів). Кожда нация має ріжні елементи: консервативні, радикальні, умірковані.

Цїлком є природною річию, що при кольосальнім гнетї, на котрий є виставлене руске населенє в Галичинї, грає там найголовнїйшу ролю радикальна партия. В тім винуватий тільки ви. Аґітатором в радикальнім напрямі є нїхто инший, тільки наш систем. Тим однако ще не сказано, що той радикальний напрям хоче лишень переміни систему, хоче жити в законних відносинах в Австриї, а то рішучо ще не є нїяким державним злочином. (П. Ґломбіньский: Ми і не кажемо, що то є державним злочином, я зобразив тільки настрій, який панує серед радикальних Русинів). П. Ґломбіньский зручним способом своїми окликами довів до того, що я по части втеряв поодинокі нитки, що тягнуть ся в єго бесїдї. (Др. Ґломбіньский: Но ви хочете полємізувати). Прошу вас, любий пане. (Посол Ґломбіньский: Ви менї також переривали). Я прошу, переривайте, я маю богато часу — і длятого не буду входити ві всї ті подробицї.

То впрочім є зайвим, бо цїла бесїда була, мушу то ще раз сказати — нїчим иншим, як пашквільним підозрінєм Русинів, почавши від ґімназияльних студентів — бо і їх не лишив в спокою — (Посол Ґломбіньский: То є неправда), почавши від ґімназияльних студентів і скінчивши на руских послах, заключала всї етапи лайки галицкого руского селянина, як дурний, лїнивий, (Посол Ґломбіньский: Того я не сказав) одним словом, неінтелїґентний, до нїчого не здібний. І то має бути »університетский професор. Думаю, що я тим достаточно схарактеризував пана професора Ґломбіньского перед палатою.

При кінци хочу ще доторкнутись виводів двох бесїдників, пана Мойси і пана Фідлєра. Над тим, що сказав пан Мойса, нема що богато тут говорити. То є погляд добродушного галицкого дїдича о рішеню важного, социяльного, із тим звязаного полїтичного питаня. Лиш одно мушу єму признати, що він хотяй на стільки пригадав собі на своїх руских виборців, що схарактеризував їх, яко »добрих«.

Вже сам висказ »добрий« дає нам понятє о поглядах тих панів на мужика. »Добрий« має значінє покірний. Мої панове! З тими поглядами, що селянин має бути покірним наймитом, тяжко Вам прийде погодитись з руским народом. Як довго не признаєте, що мужик в виду вас є цїлком рівноуправненою фіґурою в державі, так довго, мої панове, прийде вам тяжко навязати лїпші зносини з руским населенєм в Галичинї.

Що тичає ся виводів пана д-ра Фідлєра, то мушу сказати, що ми дуже жалуємо, що з ческих лавок задивляють ся на ту справу зі становиска автономії. Передусїм в наших внесенях не було нїчого такого, що могло би нарушити автономію. Доказом того, що пан професор Фідлєр, щоби лиш щось формалїстичного відкрити, що говорить за єго поглядом, вказав на раду краєвої культури яко на форум, перед котрим повинні рішатись всї жалоби на нарушенє коаліцийного закона, карного закона і пр. Та ми, мої панове, понимаємо ваше тяжке становиско, понимаємо, що з одної сторони ви не хочете втеряти приязни з панами з »польского Кола«, з другої сторони відчуваєте потребу дати висказ своїм лїберальним поглядам якоюсь небудь вихідною дорогою. Однако та вихідна дорога є для нас нїякою услугою. Найлїпшим доказом сего, що пани з »польского Кола« наміряють за нею голосувати.

Приходячи ще до кінцевих виводів президента мінїстрів, мушу я заявити, що они заключають в однім уступі пряму обиду руского народа. Єго ексцеленция іменно сказав: »Нам не приходить навіть на гадку, виступати проти народу, що не лиш заявляв все свій патріотизм, но з достойною державних мужів розвагою в розгарі нїколи не устаючих борб о упорядкованє внутрішних відносин незмінно придержував ся дороги спокійного, законного розвитку«. То було отже сьвідоцтво пильности для Поляків, а тепер приходить нас обиджаюче місце (читає): »Але також другий народ, ступаючи такою самою дорогою, може числити на повну законну підмогу«. Я мушу сказати, мої панове, то є лиш під услівєм запевненє законної підмоги. Після тих виводів закон буде стояти до нашої розпорядимости лиш тодї, ми будемо лиш тодї рівноуправненим народом тут в Австриї — я бо думаю, що закони суть для всїх народів — коли будемо так захонуватись, як »польске Коло«. Однако ми не є нїколи в положеню, так себе вести; по перше не маємо власти, щоби допускатись брутальностий, а коли би ми і єї мали, ми би того не робили. В виду того мусимо приняти, що єго ексцеленция пан президент мінїстрів хоче нас взагалї виключити від законної підмоги, коли поставив услівє, котре ми не в спромозї сповнити.

Пан президент мінїстрів заявив, що правительство признає полїтичну вагу подій, які приключили ся в Галичинї і серіозно стремить до полїпшеня відносин в тім краю. Ми охотно хотїли би почути, що властиво єго ексцеленция задумує предприняти або предприняв, щоби довести до того полїпшеня, а між тим він сказав: »Слїдує оставити се бігови часу, щоби він відкрив перехід без ворожнечі та насильств«. Мої панове! Нинї, в стадиї голоду руского селяньства в східній Галичинї, в стадиюм, в котрому відносини в Галичинї стали ся невиносимими, в тім стадиюм відсилає нас ексцеленция президент мінїстрів до бігу часу!

Ми не можемо робити нїчого другого як остерігати і внести тут гіркі жалоби нашого народа. Но ми бажали би від серця, щоби біг часу не довів евентуально до сего, щоби траґедия, що розіграла ся сего року в східній Галичинї, не прибрала таких розмірів, що навіть посередництво правительства не могло би помочи. Я могу лиш на стільки сказати панови президентови мінїстрів, що слова, котрих він ужив в бесїдї з 16. жовтня с. р., що »закони — запорука мира«, при нинїшньому виконуваню законів в Галичинї треба уважати за неважні і неможливі до сдїйсненя в Галичинї та, що східна Галичина є нинї вульканом. Ми желаємо тільки, щоби наслїдком вибуху вулькана не повстала ще раз ситуация в виду котрої австрийске правительство каяло би ся, що не вислухало довголїтних жалоб вірного і цїлою душею державі відданого руского народу. (Грімкі оплески і живі признаня).

Дописъ.

З Порохника.

Порохник се місто невелике, яке лежить на границї рускої части Галичини за Сяном. Населенє переважно польске, хоч і є в самім місті громадка Русинів. Руске міщаньство, колись знатне, ізза всїляких злиднїв підупало материяльно, а навіть, можна сказати, стратило і сьвідомість національну, бо не мало добрих провідників, а навіть через довший час власної церкви. Пробудило ся доперва, як вислало кількох синів до ґімназиї, між иншими о. Ґробельского, теперішного крилошанина в Станиславові. Сї то вірні сини України-Руси осьвідомили сих заточників і защепили відразу просьвіту на чисто народній почві, яка тепер гарно розвиває ся. Ся горстка руских міщан держить ся вірно своєї рускої церкви і своєї народности. Що недїлї і сьвята сьпівають у двох крилосах утреню і вечірню та Службу Божу із нот. Всї сьвідомі міщани ґрупують ся коло читальнї Просьвіти. Читальня розвязує ся гарно, має гарну бібліотеку, в більшій части дари крилош. Ґробельского.

Що року відбувають ся загальні збори сеї читальнї, а сего року відбули ся 30. падолиста.

На зборах явили ся члени читальнї, самі міщани, а також п. Глїбовицкий, місцевий судия і о. Д. Бодревич, содрудник в Порохнику. Збори відкрив о. Д. Бодревич короткою промовою, та предложив на предсїдателя зборів п. Глїбовицкого і збори з одушевленєм згодили ся на се. П. Глїбовицкий подякував за довірє, та розпочав наради, які були на дневнім порядку.

Найперше відчитано звіти видїлових читальнї. Із сього ми довідали ся, що членів не було вправдї богато, але ті, що були, сходили ся точно в недїлї і в сьвята, зичили книжки і читали часописи. Мали отсї часописи: »Свободу«, »Руслана« від крилош. Ґробельского, »Дїло« від п. Глїбовицкого, »Комара«, та книжочки з бібліотеки Насальского.

Доходу за цїлий рік було 70 К, а розходу 50 К. При тім належить піднести з признанєм, що міщанин п. Ілия Ґробельский відступає безплатно одну кімнату для читальнї.

Дальше обговорювано справу леґату крил. Ґробельского, з якого уже тепер побирає стипендиї двох руских учеників. Більше про се, як буде справа зовсїм полагоджена.

На сих зборах поставив внесенє о. Д Бодревич, чи не можна би урядити в Порохнику вечерниць в честь 25-лїтного панованя св. о. Папи Льва XIII. Се внесенє приняли присутні з одушевленєм, та упрошено присутного дириґента, аби заняв ся вивченєм міщаньского хору. Вечерницї призначено відсьвяткувати дня 21. с. м. Точна проґрама оголосить ся пізнїйше.

Відтак приступлено до вибору нового видїлу читальнї. Вибрані пп.: Михайло Шуплат, голова; Ілия Ґробельский, заступ. голови; Іван Карпяк, писар; Осип Ґробельский, старший скарбник; П. Прокопович, бібліотекар; а заступниками видїлових вибрано: Осипа Ґробельского молод. і Осипа Шуплата.

На зборах обговорювано богато инших справ, які оголосить ся, як здїйснять ся.

При кінци зборів промовив ще коротко п. Глїбовицкий загріваючи до просьвіти, та вислано привітну телеґраму крилош. Ґробельскому, яко добродїєви читальнї і порохницких міщан, а

по відсьпіваню имну »Ще не вмерла Україна«, розійшли ся присутні домів. *Гість.*

З політичного поля.

Політична ситуация дізнала чималого потрясеня звісним внесенєм німецкого юнкера Кардорфа, на принятє німецкої тарифи en bloc. Політичні сфери вже зжили ся були з думкою, що Німеччина не зможе ся в сім році упорати з проєктом нової митової тарифи, та що буде примушена просити сусідні держави о провізоричне продовженє дотеперішних тариф бодай на слідуючий рік. Тому і рішаючі сфери нашої монархії були спокійні що-до відновленя угоди з Угорщиною, яка мала прийти на порядок дневний аж в слідуючім році, бо ще здавало ся досить часу полагодити єї так, щоби ще і установити нову тарифу до того часу, коли прийде до відновленя трактатів з Німеччиною. Тимчасом внесенє п. Кардорфа ставить всьо коміть головою. Австро-Угорщина може прийти у таке безвихідне положенє, що супроти готової нової німецкої тарифи не буде мала навіть субстрату до своїх реальних жадань, а з тим відновленє трактатів було-б неможливе. Тому може, а навіть в данім разі мусить прийти до такої евентуальности, що державна рада ще в протягу кільканайцяти днів, до кінця грудня, буде мусїла перебичувати справу угоди, на якої полагодженє шість літ було для палати за мало.

Про настрій польскої молодїжи, який виявляє ся в частих демонстрациях не лише у Львові, але і в Варшаві, пишуть самі польскі дневники дуже песимістично. Те, що »ліґа народова« підняла в політичнім зглядї перевести між польскою молодїжию на вшехпольскім, народово демократичнім ґрунті, те намагає ся створити між нею проф. Лютославский на релїґійно-морально-патріотичній почві. Оба напрямки зміряють до одної цїли: тайної а тїсної орґанїзациї молодих, запалених, готових до посьвяти сил польскої молодїжи у всїх »заборах« задля здїйсненя ідеї відродженя Польщі. Лютославский опирає свої доктрини на месиянїстичній лїтературі польскій з творів Міцкевича, Цєшковского, Товяньского і др. і потрафив сфанатизувати широкі круги молодїжи. Тисячі молодців стоїть з ним в кореспонденциї, а в грудни 1900 р. відбув ся вже перший »філярецкий сойм« в Єнї, на якім явила ся молодїж з усїх країв давної Польщі. Докладних дат про розвій філярецких ґруп нема, бо они є строго тайні »вже задля того самого — як каже Лютославский — що нашим найблизшим приятелям вискажемо думку, якої не хотїли би ми, або не могли боронити публично«. »Філярети — каже дальше фільософ орґанїзатор — вправлені від дитиньства до переховуваня приватних і публичних тайн, знаючи найдокладнїйше душу найблизших товаришів і товаришок, будуть сьміяти ся з переслїдуваня і насуперек всяким ревізиям та цитаделям, будуть мати в Варшаві під самим носом московскої жандармериї неухватний, тайний »ржонд«, що буде держати цїлу молодїж в знаменитій карности. З тим правительством філяретів будуть мусїли з часом числити ся правительства ріжних »дїльниць« Польщі. А люди в часї студиїв заслугуючі на довірє товаришів, заступаючі їх супроти делеґатів других ґруп, вправлять ся в тих прикметах, яких вимагаємо від мужів стану і приготовлять ся до сего, щоби колись могли бути справдїшними послами Річпосполитої«. Як бачимо, польскі шовіністи не лише сягають далеко думками, але вже і руками працюють для своїх думок.

Новинки.

— **Календар.** В четвер: руско-кат. *Введенє Богород.*; рим.-кат. Варвари. — В пятницю: руско-кат. Филимона, Кикилиї; рим.-кат. Савиі. В суботу: руско кат. Григория акр.; рим.-кат. Николая.

— **ВІД АДМІНІСТРАЦИЇ. При зміні місяця просимо наших Вп. Передплатників о скоре відновленє передплати, зглядно о вирівнанє залеглостий, бо на кредит не будемо висилати часописи**

— **Звертаємо увагу** наших Вп. читателїв на дуже інтересні дописи о. Філяса з Канади, з яких першу ми почали друкувати в ч. 257, а нинї містимо початок другої дописи.

— **З нагоди загальних зборів львівского »Народного Дому«** пишуть нам: Дня 8. грудня с. р. має відбути ся общеє собранїє членів Народного Дому. Звичайна фарса. Завдяки кацапскій перфідиї відбуває ся она тепер що три роки, щоби всї темні місця та цифри ще дужше затемнювали ся. Перебіг того собранїя буде звичайний. Свої уділять своїм абсолюторию, — свої будуть приймати своїх, хоть би найтемнїйшої минувшини і теперішности, в члени, — своїх виберуть до виділу, — а коли о. Стефанович піднесе жалобу в імени руского народу, що синів того народу не приймають в члени Народного Дому, то бурсаки Народного Дому і Ставропиґії заглушать єго своїм риком, а навіть і від стола президияльного дістанесь не одно »гудзя« народовцям, як мало се місце при послїднім собранїю. *Тим то гадаю, що час би знову народовцям пригадати ся „совітови“ Народного Дому, що Народний Дім збудований грошем народу, а не ренеґатскої кліки, що в нїм ґаздувати повинні сини народу, а не єго ренеґати!*

Будучи на студиях через 7 лїт у Львові, я довідно спізнав, звідки ширить ся та гниль на нашім орґанїзмі, — звідки головно рекрутують ся у нас ренеґати. *Розсадником тої гнили — то бурси Народного Дому і Ставропиґії.* Тож зіставши »чином« я через кілька років то устно то письменно старав ся переконати о тім розсаднику пок. митрополита Йосифа. Що-до Ставропиґії, то не зорудував я нїчого, бо там скорше послухають »батюшку« хочби з Камчатки, чим руского митрополита львівского, але що до Народного Дому, то справа була лекша, бо ту митрополит є »покровителем« Народного Дому. Митрополит приобіцяв, що за принятєм мене і др. в члени Народного Дому проговорить тепле слово. Нас зголосило ся щось поверх 30, відай 33, — та нї одного не приняли, *бож пок. Митрополит мав свого злого духа опікуньчого в пок. Малиновскім і др., з якими кацапи стояли в найтїснїйшій звязи.*

Думаю, що нас вже по 20 кількох лїтах пригадати ся »совітови« і зголоситись нам народовцям громадно в члени Народного Дому. За теперішного ВПр. Митрополита се перші загальні збори, тож думаю, що найлучше буде всїм народовцям, так львівским, як і з провінциї зголосити ся тепер в члени Народного Дому на найпевнїйші руки: ВПр. Митрополита. Зголошувати ся можна будь часописями, як я се тепер роблю, будь листовно. Знаю певно, що ВПр. Митрополит промовить тепле слово за нами, яко за тими, котрі з послїдного причиняли ся до здвигненя Народного Дому, котрі без змази, неустрашимо, з пожертвованєм держимо високо стяг народний, а колиб щирого слова ВПр. Митрополита не услухали, тож надїймо ся, що ВПр. Митрополит певно не схоче бути покровителем тих, між котрими скомпромітовані в процесї Ольги Грабар та банку крилошанським мали би перед вести. — *Іван Попель*, парох Довгополя.

(Гаразд було би, щоби всї руско-українські часописи порушили сю дуже важну справу в тім напрямі. — *Ред.*)

— **З Наук. Товариства ім. Шевченка** Засїданє язикової комісиї буде в суботу дня 6. с. м. о годинї 6. вечером з таким порядком: 1. др. М. Пачовский: Спірні питаня українскої граматики. 2. Біжучі справи.

— **Філїя Руского Товариства педаґ. в Буску** запрошує всїх своїх членів на конференцию, котра відбуде ся в понедїлок дня 8. с. м. о 9. год. рано в комнатї Читальнї »Просьвіти« в Буску з таким порядком дневним: 1. Відчитанє протоколу з послїдної конференциї — 2. Про »падаючі звізди« пр. п. Я. Миколаєвич. — 3. Про »д-ра Івана Франка« пр. п. П. Мулькевич. — 4. Про »закладанє курсів для дорослих анальфабетів« (Загальна дискусия). — 5. Внесеня членів.

— **Товариство для сьвященичих невіст!** Вис. ц. к. Мінїстерство для справ внутрішних рескриптом з дня 24. вересня с. р. ч. 39.815 затвердило статут Товариства — з цїлею релїґійно-гуманїтарною — для руских сьвященичих невіст цїлої церковної галицкої провінциї, під назвою: »*Товариство св. Ольги*«. Після постанов переходових статута потреба до уконституованя Товариства, 25 членів принятих виділом (найменше 15 дїйсних а 10 членів-добродїїв). Членом дїйсним може бути лише сьвященича руска невіста, руско-католицкого обряду, котра до Виділу зголосить ся, вписового 1 К зложить, до вкладки 2 К річно зобовяже ся, і буде Виділом принята (§. 6). Членом добродїєм стає ся кожда особа рускої народности і руско-католицкого обряду принята Виділом, котра зложить одноразовий даток 20 К (§. 8). Просить ся тому о найскорійше зголошуванє під адресою: Провізоричний Виділ Товариства св. Ольги до рук о. Данила Танячкевича, Львів Ринок 10. По узисканю апробат ординариятских, по надрукованю статуту і розісланю його в дорозї Урядів парохіяльних на цїлій нашій церковній провінциї відбули би ся загальні збори Товариства, конечно ще в сїм році, імовірно дня 30. грудня н. ст. у Львові яко осїдку Товариства. Просить ся всї рускі ґазети, близькі своєю проґрамою до такої великої справи, о поміщенє сеї відозви конечно в найблизшім числї. — Від провізоричного Виділу Товариства св Ольги: *О. Данило Танячкевич, Стефанїя Лежогубска.*

— **Надзвичайні загальні збори членів „Підгірскої Спілки“** для торговлї безрогами і худобою рогатою, товариства зареєстр. з обмеженою порукою в Станиславові, відбудуть ся дня 23. с. м. о 12. год. в полудне в льокали товариства »Руска Бесїда« при ул. Собіского ч. 28. в Станиславові з таким порядком: 1) Відкритє і уконституованє зборів; 2) справозданє Ради управляючої; 3) справозданє комітету контрольного; 4) внесенє Ради управляючої на лїквідацию дїл товариства; 5) вибір комісиї лїквідацийної згл. вибір Ради управляючої 6) внесеня і інтерпеляциї членів.

— **Велика страйкова розправа** проти 231 селян з Цаповець, Слобідки і Бураківки, заліщицкого повіта відбуде ся дня 5. с. м. перед карним трибуналом в Тернополи.

— **Нову пожарню, з черги пяту**, на статутах руского »Сокола« засновано в Скнилові, львівского покіта, заходом тамошного пароха о. Фолиса.

— **Поліпшенє долї.** Віденьска ґазета урядова оголосила закон о поліпшеню пенсиї вислужених урядників державних т. зв. старого типу. Закон той входить в житє з днем 1. січня 1903. року, В тім самім часї увійде в житє підвисшенє поборів сторожі скарбової також після т. зв. старого типу. Виплата висшої вислуженини тим урядникам державним наступить по внесеню письменної або устної просьби і по предложеню дотичних документів. Поданя на письмі є вільні від стемпля. З днем 1. січня 1903. буде підвисшена платня також діюрністам, слугам державним і платня жандармериї, а в тім самім часї увійде в житє закон о відписаню податку ґрунтового з причини нещасть елементарних. Тим способом буде переведена цїла та акция, котру правительство зробило зависимою від ухваленя податку від білєтів зелїзничих. — Підвисшенє пенсиї виносить 10% для урядників і учителїв державних, 8% для жандармериї, а 15% для слуг державних (у відношеню до дотеперішних); так само і для сторожи скарбової, причім найменша пенсия має виносити 800 К для урядників і учителїв державних, а 400 К для слуг державних, жандармериї і сторожи скарбової.

— **Кровавий страйк в Ростові** над Доном в урядовім сьвітлї. Урядовий дневник петербурский так описує кроваву подію, яка стала ся при кінци минулого місяця в Ростові: В варстатах владикавказкої зелїзницї в Ростові застрайкувало дня 17. падолиста с. р. около 3.000 робітників. Страйкарі жадали скороченя часу працї, підвисшеня платнї і видаленя кількох майстрів, та заявили, що аж тодї повернуть до працї, коли заряд варстатів сповнить їх домаганя. Дирекция зелїзниць звернула ся з сею справою до мінїстерства доріг, а що робітники поводили ся мирно, не заряджено проти них нїяких окремих средств. Дня 20. падолиста оголошено страйкуючим робітникам розпорядженє мінїстра, що їх жаданя не узгляднено тому бо, перервали роботу, а не старали ся о полекші законною дорогою. Опісля візвано робітників, аби зложили рахунки і старали ся деинде о роботу. Вже в початках страйку бачено у робітників проклямациї підписані »німецким комітетом росийскої социяльно-демократичної партиї робітничої«. В проклямациях містили ся жаданя робітників. В слїдуючих днях відозви розійшли ся ширше між робітниками а страйк перекинув ся на кілька сусїдних фабрик. В наслїдок сего дня 21. падолиста увязнено 5 робітників за аґітацию. Другого дня відбули ся в ярі »Темерницкім« збори робітників. Власти назначили робітникам день 24. падолиста яко послїдний речинець до рішеня, а єсли робітники до сего часу не повернуть до працї, то більше їх не приймуть. Сего дня увязнено також 6 робітників. Аби дальше збори не відбували ся, приміщено в »Темерницкім« ярі сотню козаків. Однак робітники зібрали ся в сусїднім ярі, і не розійшли ся на приказ полїциї. Тодї козаки старали ся розігнати зібраних, але їх привитано градом каміня, причім ранено одного офіцира, десятьох козаків і одного полїцияита. Під напором козаків робітники розбігли ся, але в менших партиях нападали на козаків, мимо того, що командант загрозив, що прикаже стріляти. Коли робітники не переставали напаствувати козаків, пів сотнї салдатів дало огня. Товпа робітників уступила, полишаючи двох убитих, а девятнацятьох ранених товаришів. З ранених померло двох в шпитали. — Страйк огорнув також робітників на стациї Тихорецкая. Там появило ся кількох аґітаторів з Ростова і за їх намовою робітники поставили ті самі жаданя до ростовскі страйкарі. — Дня 29. падолиста шеф округа оголосив страйкуючим, що не вільно відбувати нїяких зборів. Мимо того дня 30. м. м. зібрало ся около тисячки страйкарів, а коли козаки стали їх розганяти, зібрані привитали їх градом каміня, причім ранено одного офіцира і кількох рядових. Коли не помагали нїякі средства до успокоєня товпи, офіцир приказав стрі-

ляти. Знова погибло двох робітників, 7 було ранених тяжко, а 12 легко. Крім того увязнено 102 осіб за опір власти і заряджено доходженя що-до причин робітничих розрухів.

— **Фабриками Круппа** заопікував ся щиро(?) цїсар Вільгельм, бо вдові по Круппі придїлив свого комісаря до помочи.

— **Переписка Адміністрациї.** *Впр. о. Ол. Б. в Кал.* Заплачено по конець сего року.

Посмертні † оповістки.

— **Ґлїкерия** з Ріпецких **Резлуцка**, вдова по бл п. пароху в Телячім, упокоїла ся дня 25. падолиста в Слободї золотій в домі свого зятя о. Гавр. Медицкого в 65. роцї житя. В. ї. п.!

Наука, штука, лїтература.

Богдан Лепкий: **Осїнь**. Коломия 1902. Накладом власним. З друкарнї Вільгельма Браунера в Коломиї. Стор. 93, 16°. — »Осїнь« се збірка 40 кількох чудових поезий талановитого письменника знаного вже широко нашій публицї. Надїємо ся, що наша суспільність не менше радо приголубить сю збірку поетичних цьвіток п. Лепкого, як приняла єго давнїйші збірки поезий.

— Концерт **»Льв. Фільгармонії«** з 2. грудня був призначений опять переважно симфонії. Перше місце заняла Бетговена симфонія героїчна, котру виконала орхестра під управою п. Мельцера удачно, хоч в цїлости не взірцево. Частини: »Marcia funebre і Scherzo« випали найлучше. Член орхестри Вячеслав Гумль відограв концерт Віютама з супроводом орхестри (також під управою п. Мельцера) совісно. Стакатта концертанта закроювали на артизм. Відтак повторив п. Мельцер 4. рапсодию Свендсена зовсїм коректно і ефектовно. Концерт почав ся увертурою до »Голєндра-скитальця«, а з новостий подав нам п. Челяньский »Золотий коловорот«. Є се — т. зв. »проґрамова музика«, котрою славний ческий композитор забажав зілюстровати баляду про короля, що приставши на ловах біля хати лїсної ворожки, залюблює ся в дївчинї, пасербицї ворожки, і дружить ся з нею. Ворожка, чи відьма підставляє однакож на другий день королеви свою власну доньку похожу на пасербицю, а сю убиває і четвертує. Король дружить ся з донькою ворожки, а по тижнї їде на війну. Симчасом знахор-чарівник находить в лїсї трупа убитої дївчини, дістає за цїну золотого коловорота ноги і очи убитої дївчини, які взяла з собою пасербиця на двір королївский. Король вертає відтак з війни, жінка єго хвалить ся золотим коловоротом, але коли починає на нїм сновати пряжу, коловорот висьпівує цїлу траґічну пригоду про смерть убитої дївчини, котру король відтак сватає. Всї ті сцени забажав Двожак зілюстровати — музикою. Чи не поставив за великі претенсиї до музики? Ми чули в симфонїчнім поематї ритмічний топіт коня, труби ловцїв, хужанє коловорота, чули тужливу пісню природи по убитій дївчинї, але так, як сцени скоро зміняли ся, а до їх ілюстрациї треба було зміняти теми і ритми, то через ті наглі зміни мабуть і музикальний твір — хоч як містерно інструментований — втратив богато на одноцїльности. Може бути, що в сей поемат треба вслухати ся закладнїйше, щоби зрозуміти поодинокі сцени. Тому здержуємо ся на разї від висказаня нашого остаточного суду. *Н. В.*

— **Із нашого театру.** (Допись). З днем 29.XI розпочав наш народний театр, під дирекциєю Михайла Губчака свої вистави в Коломиї. Користаючи з тої нагоди, будемо подавати свої замітки так про сам репертуар, як також і про гру наших артистів. Загальний стан театру задумуємо подати тодї, коли вже зможемо з ним докладно познакомитись, себто при його відїздї, Робимо се тому, бо вважаємо потрібним звернути увагу нашої публики на долю рідної сцени, а се хочби длятого, бо заносить ся з'нов на зміну його дирекциї. Довідуємо ся, що д. Дубчак подав ся вже до димісиї, отже знов піде театр новими стежками, але чи лучшими?...

Дня 29. виставлено »Загублений рай«, драму Тогобочного і Ґольдета. Дивує нас дуже, що на першу виставу вибрано отсю штуку. Не запускаючи ся в подрібний розбір отсеї »драми«, константуємо, що се »робота« без нїякої лїтературної вартости, чистий зліпок сцен обчислених на ефекти... сумнївної вартости. Д. Тогобочний робить штуки одну за другою, прилїплює з верху гарну етикету себто інтриґуючу назву — накопичить сензацийних ефектів як стрілянє, троєнє, арешт і т. д. — і штука готова. Деякі сцени прямо мерзкі, от хочби пристрастне залицянє сивого як голуб Керевича до молоденької Сонї. А обридливість отся степенює ся ще більше, коли бачимо їх в надто маркованій грі д. Підвисоцкого. Примітимо ще й те, що цїла траґедия долї героїв завязує ся із причини неумотивованої. Саливанюк позичив у Керевича дорогоцїнности при сьвідку Ґембальскім і заставив їх в банку. Керевич хотячи змусити дочку Саливанюка Соню, щоб з ним подружилась, розголошує, що його обкрадено. Саливанюк, який заставив дорогоцїнности, виходить — злодїєм і мусить після волї автора або стріляти ся, або віддати дочку, вже залюблену в молодого Янчука — за Керевича. Тож є якийсь суд, який би міг розслїдити правду! Д. Тогобочний говорить устами Ґембальского, що Саливанюка кличуть тепер яко сьвідка, а як він не віддасть доньки, то покличуть його яко обвинуваченого. Алеж коли хто заставить крадені річи — то його відразу кличуть до слїдства і обвинувачують, а не чекають, аж той хтось надумаєть ся віддати за когось свою дочку. Воно так водить ся в сьвітї, та щож дїяти: колиб д. Тогобочний уважав на правду, не було би драми.

Так само лихо змальовані характери. Інтриґант Ґембальський наробивши »саламахи« в трох актах — відтак зовсїм майже »потанає десь«. Ет, та шкода тут про отсю »драму« широко розводити ся. Скажемо лиш, що наш театр повинен бодай о те дбати, щоб не виводити на сцену штук зовсїм слабих, а своїми ефектами дискредитуючих повагу нашої сцени. Тож буде се дїло дуже добре, коли отся штука вже більше не увійде в репертуар нашого театру. Гра артистів була доволї добра, хоч було слїдно ще утому з дороги. Так пр. акция в двох перших актах йшла незвичайно пиняво. Про гру пп. Ґембіцького й Осиповичевої злишно було би й писати. Рівнож гарно віддали свої ролї д. Нижанковський; що він мусїв дати своїй жінцї в лице на сценї — се вже річ д. Тогобочного. Д. Підвисоцький грав також добре, тільки чи не надто був старий? П-нї Рубчакова віддала свою ролю вповнї гарно, а в послїднім актї навіть прегарно. Без закиду був і д. Шеремета; д. Бучманївна лихо говорила по росийськи. Д. Стадник грав як звичайно поправно, тільки режісер повинен зважати, що не повинні сходитись на сцену м-жик — у кожусї і Янчук (д. Стадник) навіть без нагортки. Поменші ролї віддали пп. Юрчак, Дяків, Захарчук та п-ни Левинець і Кравчукївна зовсїм відповідно, тільки звернемо увагу послїдної, що говорить на сценї за швидко, від чого конче мусить відвикнути. Отсе наші закиди, впрочім все було гаразд. Публики було доволї богато, хоч пп. Поляки забавили ся в абстиненцию... Баба з воза — коням лекше... Колиб воно мало бути так дальше, повинні Русини витягнути з сего відповідні консеквенциї. Але, чи витягнуть? *Олег Сатир.*

Телеґрами.

Відень, 3. грудня. Заповіджену на вчера вечером конференцию нїмецких послів з Чех, на якій мали предложити постуляти нїмецкого комітету виконуючого — відложено на нинї пополудни.

Відень, 3. грудня. Цїсар санкціонував ухвалений галицким соймом закон, яким дозволено громадї Камінка струмилова, поберати громадскі додатки від горівки і пива.

Прага, 3. грудня. На ческій політехнїцї студенти устроїли вчера демонстрацию професорови механїчної технольоґії Ваврі за те, що невідповідно поводив ся зі своїми слухачами.

Лїсбона, 3. грудня. Стан в Портуґалії стає щораз грізнїйшим і заносить ся на революцию. Народ думає, що правительство хоче підступом продати Анґлії портуґальскі кольонії.

Надіслане.

Специяліст недуг **горла і грудий**

Др. ЕВГЕН ОЗАРКЕВИЧ

довголїтний лїкар клїнїчний і заведеня лїчничого в Щавници, ординує постійно **у Львові, ул. Корняктів ч. 1., II пов.** (Народний Дім).

11(11-?)

COLOSSEUM Ernesta Thorna

у Львові, в пасажи „ГЕРМАНА“ ул. Сонїшна

Найславнїйша проґрама!

від 1. до 16. грудня 1902.

При співучасти військової музики 30. ц. п.

1) **Увертура**. Реклямоґраф. 2) **Gizela Konrady**, тирольска сьпівачка. 3) **Ernesto Felden**, блискавичний трансформатор. 4) **Hohenfels**, польска сьпівачка. 5) **George Jackson**, мурин-ек-центрик. 6) **Дружина лєксандров**, українські сьпівачки і танцюристи. 7) **Орхестра** 8) **Арабска дружина Hadji Mohamed**. 9. **La belle et Celebre Heliosa Titcomb**, зі своїм »танцером Стефаном Moscagno«, полуднево-американьска сьпівачка і танцерка. 10) **Григорий Hartman**, ілюзіоніст. 11) **Американьский біоскоп**, Алї Баба і 40 опришків. 12) **Марш**.

Що дня о 8. год. вечером велике представленє. В недїлю і сьвята два представленя. Щ-тницї **High-Life** представленє. Білети вчасній-не можна замовляти і набути в конторі Пльона ри ул. Кароля Людвика ч. 9. у Львові.

НАКЛАДОМ ХОЙНАЦКОГО

Лев Лопатиньский.

ЯБЛОЧНИКАР

комедия в 1 актї, опрацьована після нїмецкого.

Цїна 40 сот.

Набути можна в Ставропигійскій книгарни у Львові

Читайте! Читайте!

Повне виданє Творів ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

коштує лише 2 корони!

Товариство „Просьвіти“ бажаючи, щоби в кождій руській хатї находили ся Твори Тараса Шевченка, видано сими днями найдешевший збірник сих творів п. з. **„ПОЕЗИЇ Т. ШЕВЧЕНКА“**. Книжка, оправлена в полотно з золоченими витисками, може бути найгарнїйшою окрасою руських хат. Папір велїновий, формат на взір европейських клясиків, сторін 698.

При замовленю 10 прим. даємо 10% опусту. Висилає ся тілько за надісланєм **2 кор. 30 сот.** на адресу: **КАНЦЕЛЯРИЯ »ПРОСЬВІТИ« у ЛЬВОВІ** (Ринок ч. 10.).

Всїлякі

КУПОНИ

і

вильосовані

цїнні папері

виплачує без потрученя провізиї або коштів

Контора виміни

ц. к. упр. гал. акц.

БАНКУ

Гіпотечного.

Видає і відповідає за редакцию **Лев Лопатиньский**.

З друкарнї В. А. Шийковского.